PROBLEMOS ANALIZĖ
ŠVIETIMO
ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
2016 rugpjūtis, Nr. 9 (152)
ISSN 1822-4156

KIEK UŽDIRBA LIETUVOS PEDAGOGAI?

Pagrindiniai klausimai:

- Kaip skaičiuojami pedagogų atlyginimai?
- Kokio dydžio atlyginimus gauna Lietuvos pedagogai?
- Ar skiriasi Lietuvos švietimo darbuotojų ir kitų šalies dirbančiųjų atlyginimai?
- Kokius atlyginimus gauna Europos valstybių pedagogai?
- Kokie pokyčiai numatomi didinant Lietuvos pedagogų atlyginimą?

Lietuvoje veikia įvairių tipų švietimo įstaigos, pavyzdžiui, bendrojo ugdymo mokyklos, ikimokyklinio ugdymo įstaigos, profesinio mokymo įstaigos, neformaliojo švietimo įstaigos ir pan. Vien 1 193-ose Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose 2015 m. dirbo 36 110 pedagoginių darbuotojų, kurie mokė 335 202 mokinius. Taigi pedagogai yra viena didžiausių profesinių grupių Lietuvoje.

Pedagogai ugdo augančią kartą, tobulina ir keičia suaugusiųjų kvalifikaciją ir taip tiesiogiai prisideda prie šalies klestėjimo užtikrinimo. Todėl svarbu, kad pedagogine veikla užsiimtų patys geriausi, labiausiai kvalifikuoti ir labiausiai tam tinkantys asmenys. Vienas būdų paskatinti labiausiai kvalifikuotus Lietuvos gyventojus rinktis pedagogo profesiją ir dirbti pedagoginį darbą – konkurencingas ir bent šalies vidurkį atitinkantis atlyginimas. Į šią aplinkybę atkreipia dėmesį ir Europos Komisija.

Esminės išvados

- Lietuvos pedagogų darbo užmokestis yra aiškiai reglamentuojamas norminių dokumentų ir tiesiogiai priklauso nuo mokinių skaičiaus konkrečioje švietimo įstaigoje ir nuo paprastai su mokinių skaičiumi susijusio pedagogų krūvio. Todėl, jei ugdymo įstaigų steigėjai, neatsižvelgdami į mokinių skaičiaus mažėjimą, neskiria dėmesio operatyviai ugdymo įstaigų tinklo pertvarkai, dėl per mokinio krepšelį gaunamų lėšų mažėjimo mokyklų vadovams gali būti sunku garantuoti deramą pedagogų atlyginimą. Todėl šalies pedagogų darbo atlyginimams skaičiuoti yra numatyti koeficientų intervalai. Tai teikia galimybę nustatyti pedagogų algas atsižvelgiant į konkretų mokyklos per mokinių krepšelius surenkamą lėšų kiekį.
- Per mokinio krepšelį kasmet pedagogų atlyginimams kartu su lėšomis mokesčiams skiriama daugiau nei pusė milijardo eurų. Pavyzdžiui, 2015 m. šiam tikslui iš valstybės biudžeto buvo skirta 537 032 tūkst. Eur. Paprastai pedagogų atlyginimams skiriamos lėšos sudaro apie 95 proc. visų mokinio krepšelio lėšų.
- Dauguma ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų uždirba bruto (neišskaičiavus mokesčių) nuo 814,73 iki 1 136 Eur, o daugumos visą darbo dieną dirbančių ikimokyklinio ugdymo įstaigų auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų atlyginimas bruto siekia nuo 639,0 iki 678,05 Eur. Daugumos savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų vadovų atlyginimas bruto siekia nuo 1 018,85 iki 1 313,5 Eur. Daugumos 18 kontaktinių valandų per savaitę turinčių šalies mokytojų atlyginimas bruto yra nuo 465,05 iki 516,53 Eur. Toks mokytojų atlyginimas už 18 kontaktinių valandų aiškiai mažesnis nei vidutinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje (2016 m. II ketv. jis siekė 771,9 Eur). Mokytojai daugiau užsidirbti gali tik didindami dirbamų kontaktinių valandų per savaitę skaičių. Mokytojai taip ir elgiasi – pavyzdžiui, 2015 m. 85 proc. visų šalies mokytojų turėjo daugiau nei nustatytos 18 kontaktinių pamokų per savaitę, taigi užsidirbo ir didesnį atlyginimą. Turėdami didesnį darbo krūvį, viena vertus, mokytojai skiria mažiau laiko kasdieniam rengimuisi pamokoms ir savo kvalifikacijos tobulinimui, kita vertus, dažnai mažina darbo vietų pasiūlą ne visu krūviu dirbantiems ar apskritai darbo neturintiems kolegoms. Todėl vienas svarbiausių uždavinių Lietuvos švietimo sistemai – pasiekti, kad mokytojai deramą atlyginimą užsidirbtų, turėdami tik 18 kontaktinių valandų per savaitę.
- Viena didžiausių problemų sprendžiant mokytojų darbo užmokesčio klausimus yra tai, kad nemaža dalis (2015 m. – 19 proc.) ikimokyklinio ugdymo auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų dirba ne visu etatu, o dalis miesto bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų (2015 m. – 11 proc.) ir kaimo bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų (2015 m. – 20 proc.) turi mažiau nei 18 pedagoginio darbo valandų (pamokų) per savaitę, taigi uždirba aiškiai mažiau, nei vidutiniškai uždirba jų kolegos. Bet ne visu etatu dirbančių auklėtojų ir mokytojų darbo užmokesčio klausimus lengviausia spręsti ne valstybei, o švietimo įstaigų steigėjams, pritaikant šių įstaigų tinklą esamam ugdytinių ir mokinių skaičiui.
- Paskutiniais metais švietimo darbuotojų atlyginimai kilo, bet vis dar buvo mažesni už darbo užmokesčio šalies ūkyje vidurkį. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vidutinis švietimo sektoriuje dirbančių darbuotojų atlyginimas bruto 2016 m. II ketv. siekė 676,3 Eur. (2016 m. II ketv. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje buvo 771,9 Eur). Lietuvos mokytojai už 18 kontaktinių valandų (pamokų) per savaitę gauna vieną mažiausių atlyginimų Europos Sąjungoje. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų vadovų atlyginimai didesni tik už jų kolegų Bulgarijoje, Čekijoje, Latvijoje, Lenkijoje ir Rumunijoje atlyginimus.

KAIP SKAIČIUOJAMI PEDAGOGŲ ATLYGINIMAI?

Lietuvos pedagogų atlyginimai skaičiuojami remiantis trimis dokumentais:

1) Mokinio krepšelio metodika;
2) LR švietimo ir mokslo ministro 2013 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1254 patvirtintu Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašu (toliau vadinamu Darbo apmokėjimo tvarkos aprašu);
3) 1993 m. liepos 8 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 511 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“.

Atsižvelgiant į kiekvienais mokslo metais konkrečioje mokykloje besimokančių mokinių skaičių pagal Mokinio krepšelio metodiką apskaičiuojamos visų tos konkrečios mokyklos pedagogų darbo užmokesčiui skiriamos lėšos. Darbo apmokėjimo tvarkos apraše nurodomas koeficiento, kuris gali būti skiriamas konkrečiam mokyklos pedagogui pagal jo pedagoginio darbo stažą ir įgytą kvalifikacinę ar vadybinę kategoriją, intervalas, o Vyriausybės nutarimu Nr. 511 apibrėžiama konkretaus pedagogo atlyginimo nustatymo tvarka.

Mokinio krepšelio metodikoje nurodyta, kad šiomis lėšomis finansuojamos tokios valstybinių, savivaldybių ir nevalstybinių mokyklų ugdymo programos:

- ikimokyklinio ugdymo (finansuojama dalis ugdymo programos – ne mažiau kaip 4 valandos per dieną);
- priešmokyklinio ugdymo (finansuojama dalis ugdymo programos – ne mažiau kaip 4 valandos per dieną);
- pradinio ugdymo;
- pagrindinio ugdymo;
- vidurinio ugdymo;
- ugdymo, papildančio formaliojo švietimo programas.

Be kitų tikslų, mokinio krepšelio lėšos skiriamos pedagogų, mokyklos vadovų, mokyklos bibliotekininkų, kitų mokyklos pedagoginių darbuotojų atlyginimams – darbo užmokesčiui (su socialiniu draudimu) pagal ugdymo planą, ugdymo procesui organizuoti ir valdyti, bibliotekai, psichologinei pedagoginei, specialiajai ir socialinei pedagoginei pagalbai organizuoti. Paprastai mokinio krepšelio lėšos pedagogų, mokyklos vadovų, mokyklos bibliotekininkų, kitų mokyklos pedagoginių darbuotojų atlyginimams sudaro apie 95 proc. visų mokinio krepšelio lėšų (žr. 1 pav.).

1 pav. Lėšų pedagogų, mokyklos vadovų, mokyklos bibliotekininkų, kitų mokyklos pedagoginių darbuotojų atlyginimams dalies mokinio krepšelyje kaita (proc.)

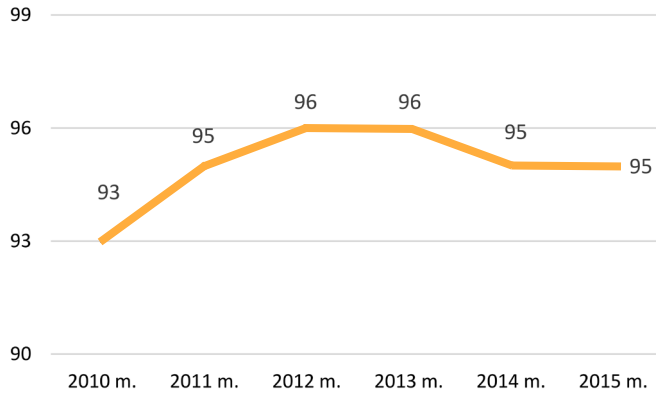

Šaltinis: ŠMM

Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, paskutiniu laiku kasmet per mokinio krepšelį skiriamos lėšos pedagogų, mokyklos vadovų, mokyklos bibliotekininkų, kitų mokyklos pedagoginių darbuotojų atlyginimams viršija pusę milijardo eurų, pavyzdžiui, 2015 m. siekė 537 032 153 Eur (žr. 2 pav.).

2 pav. Per mokinio krepšelį skiriamų lėšų pedagogų, mokyklos vadovų, mokyklos bibliotekininkų, kitų mokyklos pedagoginių darbuotojų atlyginimams kaita (tūkst. Eur)

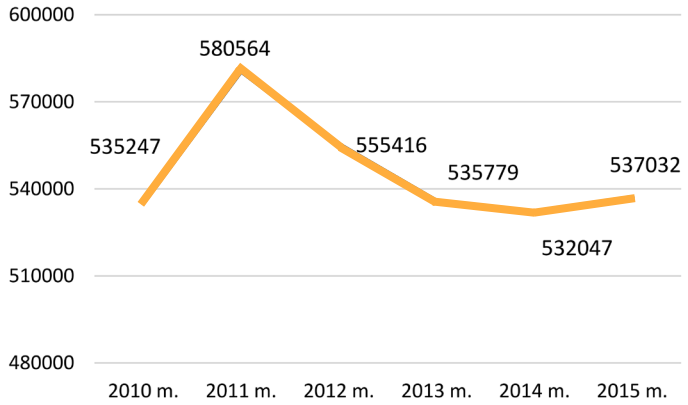

Šaltinis: ŠMM

Pagal Mokinio krepšelio metodiką priklausomai nuo mokinių skaičiaus mokykloje, kitų metodikoje aptartų sąlygų kiekvienos konkrečios mokyklos atveju nustatomas skirtingas mokinio krepšelio dydis, o tai reiškia ir kitokį lėšų, skirtų mokytojų, mokyklos vadovų, mokyklos bibliotekininkų, kitų mokyklos pedagoginių darbuotojų atlyginimams, kiekį. Tačiau galima apskaičiuoti, kiek lėšų mokytojų ir kitų pedagoginių darbuotojų atlyginimams per vieną mokyklai skirtą mokinio krepšelį skiriama vidutiniškai. Skaičiuojant apskritai Lietuvoje, per vieną mokinio krepšelį mokytojų ir kitų pedagoginių darbuotojų atlyginimams bruto (kartu su mokesčiais) 2011 m. buvo skirta vidutiniškai 1 137,86 Eur, 2012 m. – 1 126,61 Eur, 2013 m. – 1 114,05 Eur, 2014 m. – 1 132,19 Eur, o 2015 m. – 1 165,54 Eur.

Lietuvos savivaldybėse, priklausomai nuo objektyvių priežasčių (pavyzdžiui, kaime įsikūrusios mokyklos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos turi mažiau mokinių, vadinasi, jose vienam pedagogui tenka mažesnis mokinių skaičius) ir subjektyvių priežasčių (pavyzdžiui, savivaldybės, mažėjant mokinių skaičiui, nevienodai aktyviai ir operatyviai pertvarko bendrojo ugdymo mokyklų ir ikimokyklinių įstaigų tinklą), per vieną mokinio krepšelį skiriama vidutinė lėšų suma mokytojų ir kitų pedagoginių darbuotojų atlyginimams skiriasi. 2015 m. pedagogų ir kitų pedagoginių darbuotojų atlyginimams mažiausia suma kartu su mokesčiais vieno vidutinio mokinio krepšelyje buvo skirta Alytaus m. (1 060,44 Eur), Kauno m. (1 063,11 Eur), Vilniaus m. (1 071,62 Eur), Klaipėdos m. (1 077,45 Eur) ir Palangos m. (1 100,32 Eur) savivaldybėse, o didžiausia lėšų suma skirta Šalčininkų r. (1 506,78 Eur), Alytaus r. (1 483,72 Eur), Pagėgių (1 454,81 Eur), Vilniaus r. (1 438,79 Eur) ir Neringos (1 414,57 Eur) savivaldybėse.

Darbo apmokėjimo tvarkos apraše reglamentuojami šių pedagoginių darbuotojų tarnybinių atlyginimų koeficientai:

- ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų;

- bendrojo ugdymo mokyklų vadovų;
- vaikų socializacijos centrų, sanatorijų mokyklų, specialiųjų mokyklų, specialiojo ugdymo centrų, specialiųjų mokyklų-daugiafunkcių centrų, bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių bendrabučius, Vilniaus lietuvių namų, Lietuvos sutrikusios klausos vaikų ikimokyklinio ugdymo centro vadovų;
- profesinio mokymo įstaigų vadovų;
- neformaliojo vaikų švietimo įstaigų vadovų;
- ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų pavaduotojų ugdymui;
- bendrojo ugdymo mokyklų vadovų pavaduotojų ugdymui;
- vaikų socializacijos centrų, sanatorijų mokyklų, specialiųjų mokyklų, specialiojo ugdymo centrų, specialiųjų mokyklų-daugiafunkcių centrų, bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių bendrabučius, Vilniaus lietuvių namų, Lietuvos sutrikusios klausos vaikų ikimokyklinio ugdymo centro vadovų pavaduotojų ugdymui;
- profesinio mokymo įstaigų vadovų pavaduotojų ugdymui;
- neformaliojo vaikų švietimo mokyklų vadovų pavaduotojų ugdymui;
- bendrojo ugdymo mokyklų, profesinio mokymo įstaigų, neformaliojo švietimo mokyklų ugdymą organizuojančių skyrių (sektorių) vedėjų;
- mokytojų ir neformaliojo švietimo mokytojų;
- auklėtojų, priešmokyklinio ugdymo pedagogų, koncertmeisterių, akompaniatorių, ikimokyklinio meninio ugdymo mokytojų;
- specialiųjų pedagogų, logopedų, surdopedagogų, tiflopedagogų, dirbančių mokyklose ir kitose įstaigose;
- profesijos mokytojų;
- pedagoginėse psichologinėse tarnybose (švietimo pagalbos tarnybose) dirbančių psichologų, specialiųjų pedagogų, socialinių pedagogų, mokyklose ir kitose įstaigose dirbančių psichologų ir socialinių pedagogų.

Mokyklos bibliotekininko darbo užmokestis nustatomas LR kultūros ministro patvirtinta tvarka. Darbo apmokėjimo tvarkos apraše taip pat apibrėžiamos sąlygos, kada visų išvardintų pedagogų grupių tarnybinių atlyginimų koeficientai yra didinami arba mažinami, aptariami kiti ypatingi jų darbo organizavimo atvejai.

Šiame dokumente taip pat nurodoma, kad mokytojams tarifinis atlygis nustatomas už 18 pedagoginio darbo valandų (pamokų) per savaitę, o auklėtojams, vykdantiems ikimokyklinio ugdymo programą – už 36 valandas per savaitę, iš jų 33 valandos skiriamos tiesioginiam darbui su vaikais, o 3 valandos – netiesioginiam darbui su vaikais (metodinei veiklai). Dokumente taip pat nurodoma ir kitų pedagogų grupių darbo trukmė, už kurią mokamas tarifinis atlygis. Darbo apmokėjimo tvarkos apraše visų pedagoginių darbuotojų atlyginimų koeficientai išreiškiami intervalu. Mokyklos vadovams koeficientų intervalas teikia galimybę nustatyti pedagogų algas atsižvelgiant į faktinį per mokinių krepšelius surinktų lėšų kiekį.

Darbo apmokėjimo tvarkos apraše, nustatant kiekvienos pedagogų grupės tarnybinio atlygio intervalus, remiamasi bazinės mėnesinės algos (BMA) samprata. Šiuo metu bazinė mėnesinė alga lygi 35,5 Eur.

Iš darbo apmokėjimo tvarkos aprašo matyti, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovo tarnybinio atlyginimo koeficientas priklauso nuo:

- ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių skaičiaus įstaigoje (suskirstyto intervalais: iki 13 grupių, 13 ir daugiau grupių);
- pedagoginio darbo stažo (suskirstyto intervalais: iki 10 metų, nuo 10 iki 15 metų, 15 ir daugiau metų);
- vadybinės kvalifikacinės kategorijos (nesuteikta kategorija, I, II ar III vadybinė kvalifikacinė kategorija).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovo tarnybinio atlyginimo koeficientas gali būti nuo 18,3 (žemiausias koeficientas vadovui, vadovaujančiam įstaigai, kurioje yra iki 13 ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių, kai jis neturi įgijęs jokios vadybinės kvalifikacinės kategorijos ir kai jo pedagoginio darbo stažas mažesnis nei 10 metų) iki 40,2 (aukščiausias koeficientas vadovui, vadovaujančiam įstaigai, kurioje yra 13 ar daugiau ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių, kai jis įgijęs aukščiausią, I vadybinę kvalifikacinę kategoriją ir turi 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą) BMA. *Eurais ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovo alga, apskaičiuota vien pagal tarnybinio atlyginimo koeficientą, gali siekti nuo 649,65 iki 1 427,1*[1].

Bendrojo ugdymo mokyklos vadovo tarnybinio atlyginimo koeficientas priklauso nuo:

- mokinių skaičiaus mokykloje (suskirstyto intervalais: iki 200, 200–500, 501–700, 701–900, 901 ir daugiau);
- pedagoginio darbo stažo (suskirstyto intervalais: iki 10 metų, nuo 10 iki 15 metų, 15 ir daugiau metų);
- vadybinės kvalifikacinės kategorijos (nesuteikta kategorija, I, II ar III vadybinė kvalifikacinė kategorija).

Bendrojo ugdymo mokyklos vadovo tarnybinio atlyginimo koeficientas gali būti nuo 23,0 (žemiausias koeficientas vadovui, vadovaujančiam iki 200 mokinių turinčiai mokyklai, kai jis nėra įgijęs jokios vadybinės kvalifikacinės kategorijos ir kai jo pedagoginio darbo stažas mažesnis nei 10 metų) iki 43,4 (aukščiausias koeficientas vadovui, vadovaujančiam mokyklai, kurioje mokosi 901 ir daugiau mokinių, kai jis įgijęs aukščiausią, I vadybinę kvalifikacinę kategoriją ir turi 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą) BMA. *Eurais bendrojo ugdymo mokyklos vadovo alga, apskaičiuota vien pagal tarnybinio atlyginimo koeficientą, gali siekti nuo 816,5 iki 1 540,7.*

Bendrojo ugdymo mokyklos vadovo pavaduotojo ugdymui tarnybinio atlyginimo koeficientas priklauso nuo:

- mokinių skaičiaus mokykloje (suskirstyto intervalais: iki 500, 500 ir daugiau);
- pedagoginio darbo stažo (suskirstyto intervalais: iki 10 metų, nuo 10 iki 15 metų, 15 ir daugiau metų);
- vadybinės kvalifikacinės kategorijos (nesuteikta kategorija, I, II ar III vadybinė kvalifikacinė kategorija).

Bendrojo ugdymo mokyklos vadovo pavaduotojo ugdymui tarnybinio atlyginimo koeficientas gali būti nuo 21,15 (žemiausias koeficientas vadovo pavaduotojui ugdymui, dirbančiam iki 500 mokinių turinčioje mokykloje, kai jis nėra įgijęs jokios vadybinės kvalifikacinės kategorijos ir kai jo pedagoginio darbo stažas mažesnis nei 10 metų) iki 38,5 (aukščiausias koeficientas vadovo pavaduotojui ugdymui, dirbančiam mokykloje, kurioje mokosi 500 ir daugiau mokinių, kai jis įgijęs aukščiausią, I vadybinę kvalifikacinę kategoriją ir turi 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą)

[1] Čia ir toliau skyriuje, apibūdinant įvairių pedagogų grupių gaunamus atlyginimus eurais, nurodomos sumos bruto (kartu su mokesčiais).

BMA. *Eurais bendrojo ugdymo mokyklos vadovo pavaduotojo ugdymui alga, apskaičiuota vien pagal tarnybinio atlyginimo koeficientą, gali siekti nuo 750,83 iki 1 366,75.*

Bendrojo ugdymo mokyklos mokytojų mėnesinių tarifinių atlygių koeficientas priklauso nuo:
- kvalifikacinės kategorijos (pareigybės) (nesuteikta kategorija, mokytojas, vyresnysis mokytojas, mokytojas metodininkas, mokytojas ekspertas);
- pedagoginio darbo stažo (suskirstyto intervalais: iki 10 metų, nuo 10 iki 15 metų, 15 ir daugiau metų).

Jei bendrojo ugdymo mokyklos mokytojui nėra suteikta kvalifikacinė kategorija, jo mėnesinio tarifinio atlygio koeficientas priklauso nuo:
- įgyto išsilavinimo ir jo įgijimo laiko (aukštesnysis ar specialusis vidurinis išsilavinimas, įgytas iki 1995 metų, aukštasis universitetinis ar koleginis išsilavinimas);
- pedagoginio darbo stažo (suskirstyto intervalais: iki 3 metų, nuo 3 iki 10 metų, nuo 10 iki 15 metų, 15 ir daugiau metų).

Bendrojo ugdymo mokyklos mokytojo, kuriam nėra suteikta kvalifikacinė kategorija, mėnesinio tarifinio atlygio koeficientas gali būti nuo 10,75 (žemiausias koeficientas bendrojo ugdymo mokyklos mokytojui, neturinčiam kvalifikacinės kategorijos, įgijusiam aukštesnįjį ar specialųjį vidurinį išsilavinimą iki 1995 metų ir turinčiam iki 3 metų pedagoginio darbo stažą) iki 11,8 (aukščiausias koeficientas bendrojo ugdymo mokyklos mokytojui, neturinčiam kvalifikacinės kategorijos, įgijusiam aukštąjį universitetinį ar koleginį išsilavinimą ir turinčiam 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą) BMA. *Eurais neturinčio kvalifikacinės kategorijos bendrojo ugdymo mokyklos mokytojo alga, apskaičiuota vien pagal mėnesinio tarifinio atlygio koeficientą, gali siekti nuo 381,63 iki 418,9.*

Bendrojo ugdymo mokyklos mokytojo, kuriam yra suteikta kvalifikacinė kategorija, mėnesinio tarifinio atlygio koeficientas gali būti nuo 11,45 (žemiausias koeficientas bendrojo ugdymo mokyklos mokytojui, turinčiam mokytojo kvalifikacinę kategoriją ir iki 10 metų pedagoginio darbo stažą) iki 16,4 (aukščiausias koeficientas bendrojo ugdymo mokyklos mokytojui, turinčiam mokytojo eksperto kvalifikacinę kategoriją ir 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą) BMA. *Eurais turinčio kvalifikacinę kategoriją bendrojo ugdymo mokyklos mokytojo alga, apskaičiuota vien pagal mėnesinio tarifinio atlygio koeficientą, gali siekti nuo 406,48 iki 582,2.*

Auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų mėnesinių tarnybinių atlyginimų koeficientas priklauso nuo:
- kvalifikacinės kategorijos (pareigybės) (nesuteikta kategorija, auklėtojas ar priešmokyklinio ugdymo pedagogas, vyresnysis auklėtojas ar priešmokyklinio ugdymo pedagogas, auklėtojas ar priešmokyklinio ugdymo pedagogas metodininkas, auklėtojas ar priešmokyklinio ugdymo pedagogas ekspertas);
- pedagoginio darbo stažo (suskirstyto intervalais: iki 10 metų, nuo 10 iki 15 metų, 15 ir daugiau metų).

Jei auklėtojui ir priešmokyklinio ugdymo pedagogui nėra suteikta kvalifikacinė kategorija, jo mėnesinio tarnybinio atlyginimo koeficientas priklauso nuo:
- įgyto išsilavinimo ir jo įgijimo laiko (aukštesnysis ar specialusis vidurinis išsilavinimas, įgytas iki 1995 metų, aukštasis universitetinis ar koleginis išsilavinimas);
- pedagoginio darbo stažo (suskirstyto intervalais: iki 3 metų, nuo 3 iki 10 metų, nuo 10 iki 15 metų, 15 ir daugiau metų).

Auklėtojui ir priešmokyklinio ugdymo pedagogui, kuriam nėra suteikta kvalifikacinė kategorija, tarnybinio atlyginimo koeficientas gali būti nuo 13,3 (žemiausias koeficientas auklėtojui ir priešmokyklinio ugdymo pedagogui, neturinčiam kvalifikacinės kategorijos, įgijusiam aukštesnįjį ar specialųjį vidurinį išsilavinimą iki 1995 metų ir turinčiam iki 3 metų pedagoginio darbo stažą) iki 17,1 (aukščiausias koeficientas auklėtojui ir priešmokyklinio ugdymo pedagogui, neturinčiam kvalifikacinės kategorijos, įgijusiam aukštąjį universitetinį ar koleginį išsilavinimą ir turinčiam 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą) BMA. *Eurais neturinčio kvalifikacinės kategorijos auklėtojo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo alga, apskaičiuota vien pagal tarnybinio atlyginimo koeficientą, gali siekti nuo 472,15 iki 607,05.*

Auklėtojo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo, kuriam yra suteikta kvalifikacinė kategorija, mėnesinio tarnybinio atlyginimo koeficientas gali būti nuo 15,65 (žemiausias koeficientas auklėtojui ir priešmokyklinio ugdymo pedagogui, turinčiam auklėtojo ar priešmokyklinio ugdymo pedagogo kvalifikacinę kategoriją ir iki 10 metų pedagoginio darbo stažą) iki 23,35 (aukščiausias koeficientas auklėtojui ar priešmokyklinio ugdymo pedagogui, turinčiam auklėtojo eksperto ar priešmokyklinio ugdymo pedagogo eksperto kvalifikacinę kategoriją ir 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažą) BMA. *Eurais turinčio kvalifikacinę kategoriją auklėtojo ar priešmokyklinio ugdymo pedagogo alga, apskaičiuota vien pagal mėnesinio tarnybinio atlyginimo koeficientą, gali siekti nuo 555,76 iki 828,93.*

Darbo apmokėjimo tvarkos apraše numatytos įvairios galimybės didinti pedagogų darbo užmokestį. Pavyzdžiui, mokyklų vadovų atveju nuo 5 iki 20 proc. yra didinami tarnybinių atlyginimų koeficientai gimnazijų ir jaunimo mokyklų vadovams, vienu BMA – įstaigų vadovams, įgijusiems mokslo laipsnį arba pedagoginį (mokslo) vardą, 0,5 BMA – įstaigų vadovams, kuriems nesuteikta vadybinė kvalifikacinė kategorija, bet kurie yra įgiję magistro laipsnį, ir t. t.

Numatyta, kad lietuvių ir tautinių mažumų gimtosios kalbos, užsienio kalbų, matematikos, socialinio, gamtamokslinio ugdymo ir informacinių technologijų dalykų bei pradinių klasių mokytojams, priklausomai nuo klasės ir mokinių skaičiaus klasėje (grupėje), už 18 kontaktinių valandų per savaitę papildomai tarifikuojama nuo 0,5 iki 3 valandų už mokinių darbų tikrinimą. Visiems mokytojams (už 18 kontaktinių valandų per savaitę) papildomai tarifikuojamos 4 valandos už rengimąsi pamokoms. Papildomos valandos taip pat tarifikuojamos mokytojams už vadovavimą klasei (grupei), darbų planavimą ir kitokius darbus. Papildomai pedagogams tarifikuojamos valandos Darbo apmokėjimo tvarkos apraše dažnai irgi nurodomos intervalu (pavyzdžiui, už darbų planavimą, renginių organizavimą, ruošimąsi renginiams, metodinę veiklą, brandos darbų, projektų rengimą ir dalyvavimą projektų veikloje, už mokyklos veiklos įsivertinimą, informacinių komunikacinių technologijų diegimo koordinavimą, vadovavimą bendrabučiui, mokomosioms dirbtuvėms, laboratorijoms, vadovavimą meno kolektyvui, turinčiam meninio pajėgumo kategoriją, ir kitus darbus mokytojui gali būti tarifikuojama 0,5–3,5 valandų). Mokyklos vadovams toks

3 pav. Minimalus ir maksimalus tarnybinio atlyginimo dydis, nustatytas pagal Darbo apmokėjimo tvarkos apraše nurodytus tarnybinių atlyginimų koeficientus pedagoginiams darbuotojams, dirbantiems vienu visu etatu (be galimų priedų, su mokesčiais) (Eur)

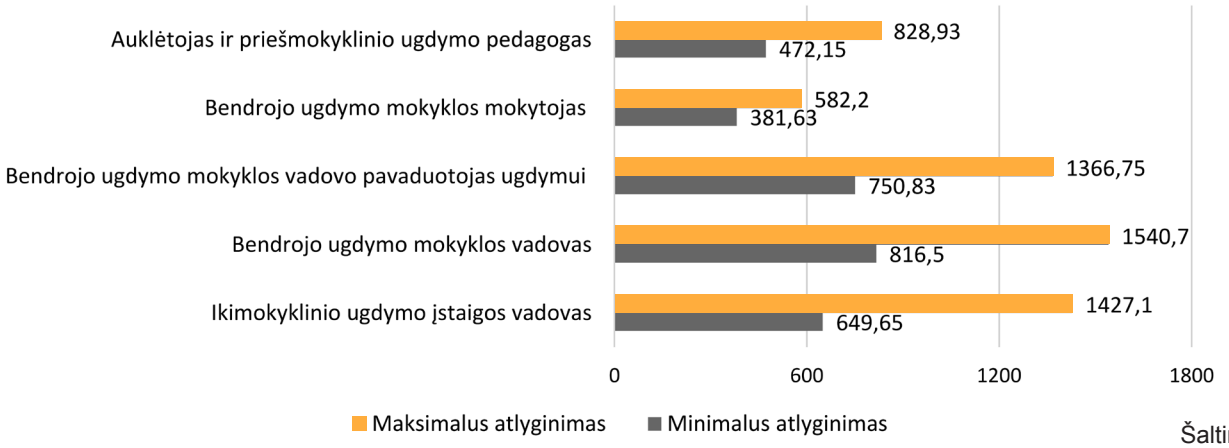

Šaltinis: ŠMM

koeficientų intervalas teikia galimybę nustatyti papildomas valandas atsižvelgiant į konkretų mokyklos per mokinių krepšelius surinktą lėšų kiekį.

Jei mokytojams yra tarifikuojama daugiau nei 18 kontaktinių valandų per savaitę, jų atlyginimas atitinkamai didėja, o jei tarifikuojama mažiau nei 18 kontaktinių valandų per savaitę – atitinkamai mažėja.

1993 m. liepos 8 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 511 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“ apibrėžiama, kas ir kaip švietimo įstaigoje nustato kiekvieno pedagogo atlyginimą. Šiame dokumente nurodyta, kad konkrečius įstaigos ar organizacijos darbuotojų tarnybinius atlyginimus (koeficientais) ir kitas atlyginimo už darbą sąlygas turi nustatyti organizacijos vadovas, neviršydamas darbo užmokesčiui skirtų lėšų. Tame pačiame dokumente nurodoma, kad įstaigų ir organizacijų vadovų tarnybinius atlyginimus (koeficientais), tarnybinių atlyginimų priedus ir skatinimo sąlygas turi nustatyti įstaigos ar organizacijos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija.

Taigi švietimo įstaigos pedagogų atlyginimai visų pirma priklauso nuo to, kiek ši įstaiga sugeba susirinkti mokinio krepšelio lėšų. Darbo apmokėjimo tvarkos apraše nurodoma, į kokį vadybinio atlyginimo, tarnybinio atlyginimo ar mėnesinio tarifinio atlygio koeficiento intervalą gali pretenduoti pedagogas pagal savo turimą pedagoginę ar vadybinę kvalifikacinę kategoriją, pedagoginio darbo stažą ir švietimo įstaigos dydį. Dėl konkretaus vadybinio atlyginimo, tarnybinio atlyginimo ar mėnesinio tarifinio atlygio koeficiento, atlyginimų priedų ir pan. galutinį sprendimą priima įstaigos vadovas, atsižvelgdamas į įstaigos turimas lėšas.

KOKIO DYDŽIO ATLYGINIMUS GAUNA LIETUVOS PEDAGOGAI?

Lietuvoje iki šiol nėra sukurta kokia nors speciali stebėsenos tvarka, leidžianti detalizuotai sekti, kaip kinta įvairių tipų švietimo įstaigose dirbančių pedagogų atlyginimas. Lietuvos statistikos departamentas renka tik apibendrintus duomenis apie šalies švietimo sektoriaus darbuotojų gaunamus atlyginimus. Vis dėlto, žinant įvairių pedagogų grupių vadybinio atlyginimo, tarnybinio atlyginimo ar mėnesinio tarifinio atlygio koeficientus ir tai, nuo kokių sąlygų šie koeficientai priklauso, galima bent apytiksliai spręsti apie vidutinius daugumos kiekvienos pedagogų grupės asmenų atlyginimų dydžius.

Darbo apmokėjimo tvarkos aprašu nustatoma, kad ikimokyklinio ugdymo mokyklų vadovo tarnybinio atlyginimo koeficientas priklauso nuo ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių skaičiaus mokykloje, pedagoginio darbo stažo ir vadybinės kvalifikacinės kategorijos. Švietimo informacinių technologijų centro (ITC) duomenys rodo, kad 2015 m. 97 proc. vadovų vadovavo ikimokyklinio ugdymo įstaigai, kurioje veikia mažiau kaip 13 ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių, ir tik 3 proc. vadovų – ikimokyklinio ugdymo įstaigai, kurioje veikia 13 ir daugiau ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių.

Dauguma ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų turėjo didesnį nei 15 m. pedagoginio darbo stažą (4 pav.) ir buvo įgiję II arba III vadybinę kvalifikacinę kategoriją (5 pav.). Remiantis Pedagogų registro duomenimis galima teigti, kad beveik visi jie dirbo visu etatu. Todėl galima manyti, kad daugumai ikimokyklinių įstaigų vadovų tarnybinio atlyginimo koeficientas nustatytas nuo 22,95 iki 32,0 BMA. *Eurais daugumos ikimokyklinių įstaigų vadovų atlyginimas turėtų siekti nuo 814,73 iki 1 136*[2].

4 pav. Lietuvos ikimokyklinių įstaigų vadovai pagal pedagoginio darbo stažą 2015 m. (proc.)

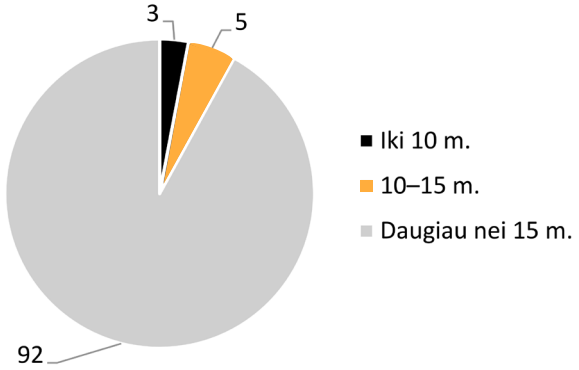

Šaltinis: ITC

[2] Čia ir toliau skyriuje, apibūdinant įvairių pedagogų grupių gaunamus atlyginimus eurais, nurodomos sumos kartu su mokesčiais.

5 pav. Lietuvos ikimokyklinių įstaigų vadovai pagal suteiktas vadybines kvalifikacines kategorijas 2015 m. (proc.)

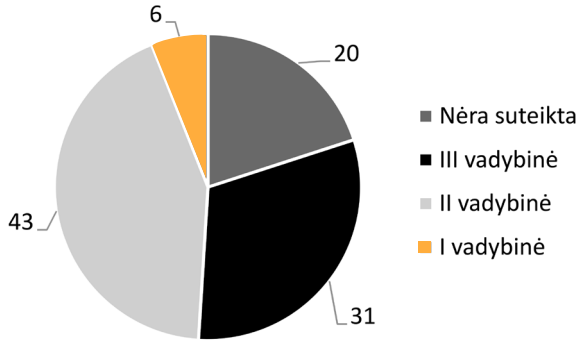

Šaltinis: ITC

Darbo apmokėjimo tvarkos aprašu nustatoma, kad auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų mėnesinių tarnybinių atlyginimų koeficientas priklauso nuo kvalifikacinės kategorijos (pareigybės) ir pedagoginio darbo stažo. ITC duomenys rodo, kad 2015 m. 67 proc. auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų turėjo didesnį nei 15 m. darbo stažą (6 pav.) ir maždaug pusei jų buvo suteikta vyresniojo auklėtojo ar vyresniojo priešmokyklinio ugdymo pedagogo kvalifikacinė kategorija (7 pav.).

Pedagogų registro duomenimis, 2015 m. 6 proc. auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų dirbo 0,5 etato ar mažesniu krūviu, 13 proc. – 0,51–0,99 etato krūviu, 73 proc. – vieno etato krūviu, o 8 proc. – didesniu nei vieno etato krūviu. Todėl galima manyti, kad daugumos auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų mėnesinio tarnybinio atlyginimo koeficientas buvo nustatytas nuo 18,0 iki 19,1 BMA. *Eurais daugumos visą darbo dieną dirbančių auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų atlyginimas turėtų siekti nuo 639,0 iki 678,05.* Žinoma, būtina turėti galvoje, kad maždaug penktadalis auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų, pagal Pedagogų registrą, dirbo ne visu etatu, taigi atitinkamai mažesnis buvo ir jų uždirbamas atlyginimas.

6 pav. Lietuvos auklėtojai ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai pagal pedagoginio darbo stažą 2015 m. (proc.)

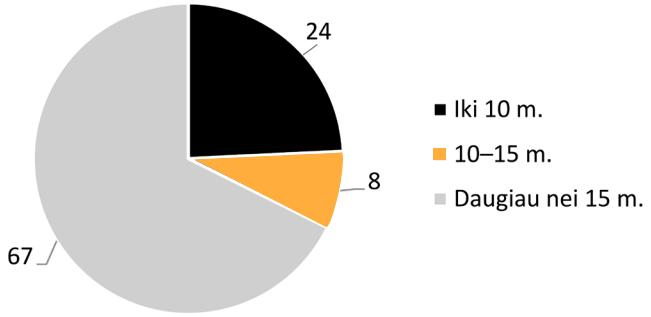

Šaltinis: ITC

7 pav. Lietuvos auklėtojai ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai pagal suteiktas kvalifikacines kategorijas 2015 m. (proc.)

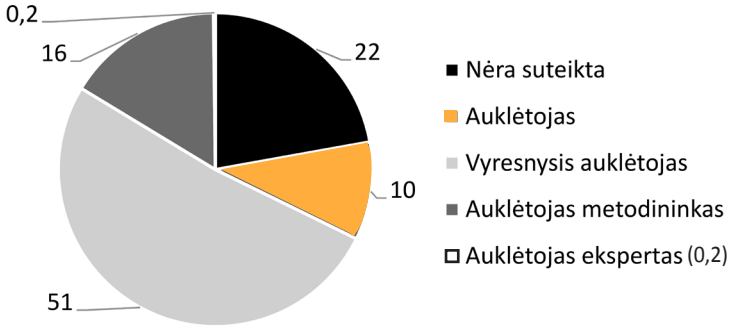

Šaltinis: ITC

8 pav. Lietuvos savivaldybių įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų vadovai pagal pedagoginio darbo stažą 2015 m. (proc.)

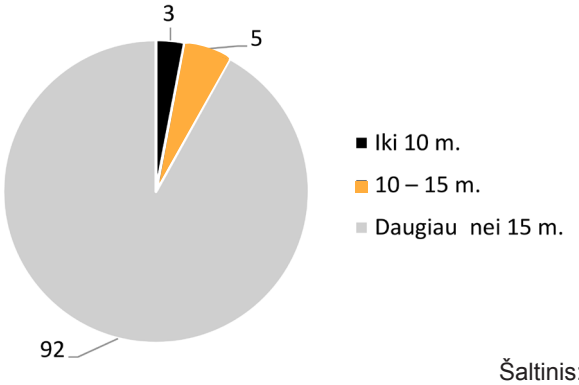

Šaltinis: ITC

9 pav. Lietuvos savivaldybių įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų vadovai pagal suteiktas kvalifikacines kategorijas 2015 m. (proc.)

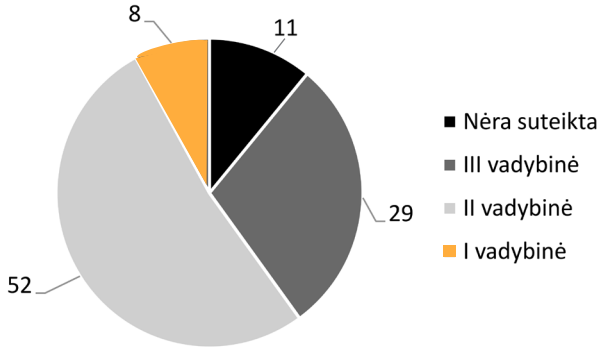

Šaltinis: ITC

Darbo apmokėjimo tvarkos aprašu nustatoma, kad bendrojo ugdymo mokyklų vadovų tarnybinio atlyginimo koeficientas priklauso nuo mokinių skaičiaus mokykloje, pedagoginio darbo stažo ir vadybinės kvalifikacinės kategorijos. ITC duomenys rodo, kad 2015 m. 92 proc. bendrojo ugdymo mokyklų vadovų turėjo didesnį nei 15 m. darbo stažą (8 pav.) ir maždaug pusei jų buvo suteikta II vadybinė kvalifikacinė kategorija (9 pav.). Pedagogų registro duomenimis, 2015 m. beveik visi savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų vadovai dirbo vienu visu etatu.

Iš 10 pav. matyti, kad, aptariant daugumos savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų vadovų gaunamus

atlyginimus, būtina skirti miesto ir kaimo mokyklų vadovus: 2015 m. 77 proc. visų kaime veikusių mokyklų turėjo iki 200 mokinių, o mieste 46 proc. mokyklų – nuo 200 iki 500 mokinių, 23 proc. – nuo 501 iki 700 mokinių. Todėl galima manyti, kad daugumos savivaldybių tarybų įsteigtų *miesto* bendrojo ugdymo mokyklų vadovų tarnybinio atlyginimo koeficientas buvo nuo 29,85 iki 37,0 BMA. *Eurais daugumos miesto bendrojo ugdymo mokyklų vadovų atlyginimas siekė nuo 1 059,68 iki 1 313,5.* Daugumos kaimo bendrojo ugdymo mokyklų vadovų tarnybinio atlyginimo koeficientas buvo nuo 28,7 iki 35,5 BMA. *Eurais daugumos kaimo bendrojo ugdymo mokyklų vadovų atlyginimas siekė nuo 1 018,85 iki 1 260,25.*

10 pav. Lietuvos savivaldybių įsteigtos bendrojo ugdymo mokyklos pagal jose besimokančių mokinių skaičių (vnt.)

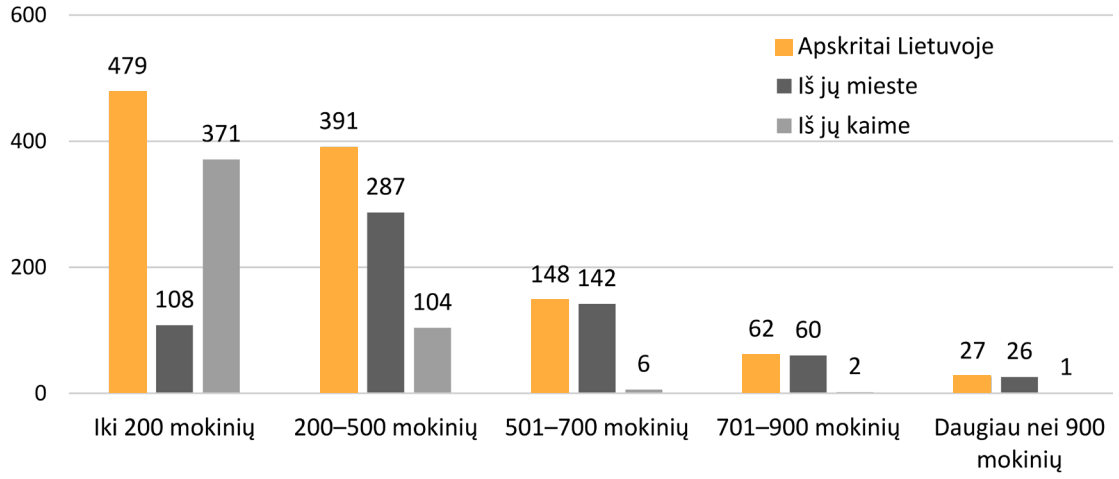

Šaltinis: ITC

Darbo apmokėjimo tvarkos aprašu nustatoma, kad Bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų mėnesinio tarifinio atlygio koeficientas priklauso nuo pedagoginio darbo stažo ir kvalifikacinės kategorijos. ITC duomenys rodo, kad 2015 m. 73 proc. bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų turėjo didesnį nei 15 m. darbo stažą (11 pav.) ir maždaug pusei jų buvo suteikta vyresniojo mokytojo kvalifikacinė kategorija, o 38 proc. – mokytojo metodininko kvalifikacinė kategorija (12 pav.). Pedagogų registro duomenimis, 2015 m. dauguma savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų dirbo daugiau nei vienu etatu (13 pav.). Kita vertus, 11 proc. mokytojų miesto bendrojo ugdymo mokyklose ir 20 proc. mokytojų kaimo bendrojo ugdymo mokyklose darbo krūvis buvo mažesnis nei 18 kontaktinių valandų per savaitę.

Maždaug pusės savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų mėnesinio tarnybinio atlygio koeficientas buvo nuo 13,1 iki 13,6 BMA. Maždaug 40 proc. mokytojų, įgijusių mokytojo metodininko kvalifikacinę kategoriją, tarnybinio atlygio koeficientas buvo nuo 14,0 iki 14,55 BMA. *Eurais visu etatu ar didesniu krūviu dirbančių vyresniųjų mokytojų atlyginimas neturėjo būti mažesnis nei 465,05–482,8, o mokytojų metodininkų – 497,0–516,53.* Ne visą darbo krūvį turintys mokytojai uždirbo mažiau.

Lyginant su vidutiniu darbo užmokesčiu Lietuvos ūkyje (2016 m. II ketvirtį jis, neatskaičius mokesčių, siekė 771,9 Eur) matyti, kad pedagogai už 18 kontaktinių valandų gauna aiškiai mažesnį atlyginimą nei šalies vidutinis darbo užmokestis. Norėdami užsidirbti daugiau, mokytojai priversti didinti, jei mokykloje tai yra įmanoma, kontaktinių pamokų per savaitę skaičių. Kita vertus, kai mokytojai dirba didesniu krūviu ir taip gauna didesnius atlyginimus, jie, viena vertus, gali skirti mažiau laiko kasdieniam rengimuisi pamokoms ir savo kvalifikacijos tobulinimui, kita vertus, dažnai mažina darbo vietų pasiūlą savo kolegoms.

11 pav. Lietuvos savivaldybių įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai pagal pedagoginio darbo stažą 2015 m. (proc.)

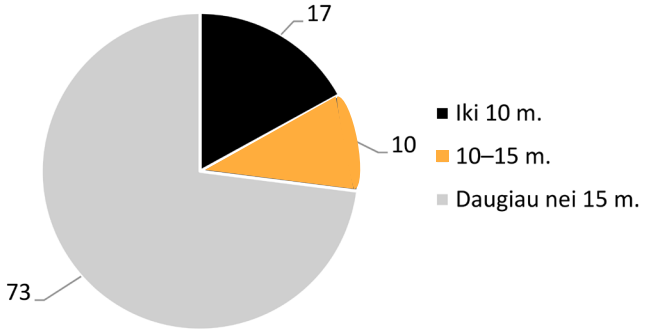

Šaltinis: ITC

12 pav. Lietuvos savivaldybių įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai pagal suteiktas kvalifikacines kategorijas 2015 m. (proc.)

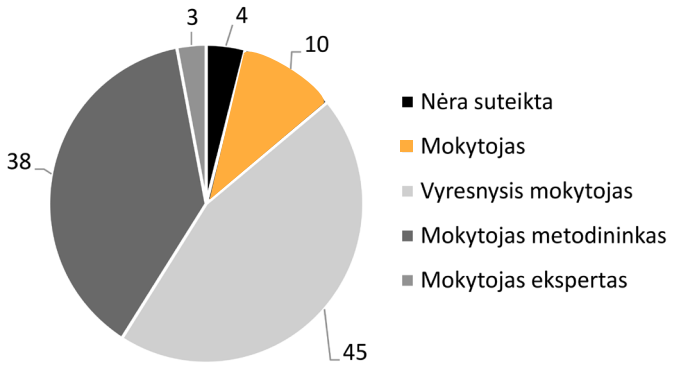

Šaltinis: ITC

13 pav. Lietuvos savivaldybių įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai pagal darbo krūvį 2015 m. (proc.)

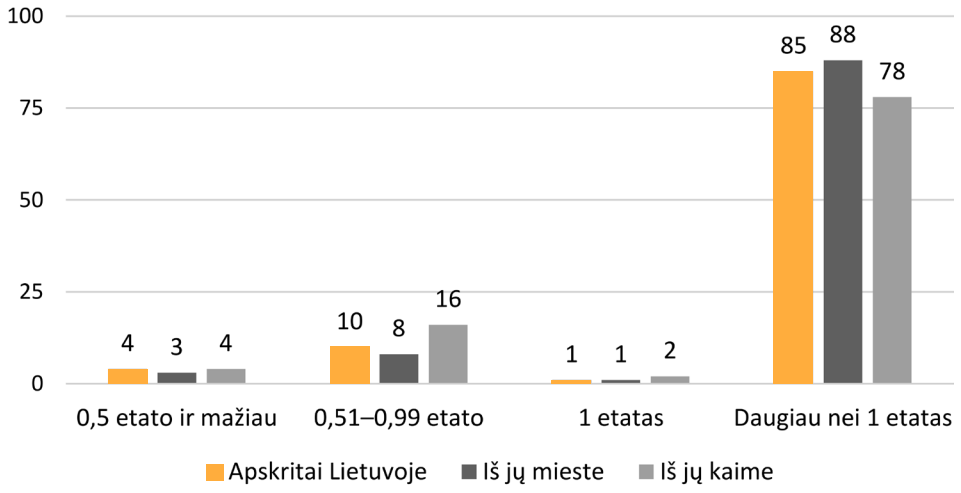

Šaltinis: ITC

AR SKIRIASI LIETUVOS ŠVIETIMO DARBUOTOJŲ IR KITŲ ŠALIES DIRBANČIŲJŲ ATLYGINIMAI?

Lietuvos statistikos departamentas, pateikdamas informaciją apie įvairių ekonominės veiklos rūšių darbuotojų atlyginimus Lietuvoje, paprastai aptaria apibendrintus visų vienos ekonominės veiklos rūšies darbuotojų atlyginimus, nesvarbu, kokį išsilavinimą jie yra įgiję ar kokia veikla užsiima. Švietimo atveju Lietuvos statistikos departamento darbuotojų skaičiavimuose apibendrinami įstaigų vadovų, įvairių specialybių pedagogų, taip pat ir nepedagoginių darbuotojų (pavyzdžiui, mokyklos valytojų, laborantų ar kūrikų) gaunami atlyginimai.

Taip analizuojant matyti, kad, nors apskritai paskutiniais metais švietimo sektoriaus darbuotojų atlyginimai kilo, jie vis dar buvo mažesni už darbo užmokesčio šalies ūkyje vidurkį. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, lyginant su bruto darbo užmokesčio šalies ūkyje vidurkiu, švietimo sektoriaus darbuotojų atlyginimai 2010 m. siekė 100,6 proc., 2011 m. – 98,8 proc., 2012 m. – 96,8 proc., 2014 m. – 92,4 proc., o 2015 m. – 90,5 proc. Iš 14 pav. matyti, kad paskutiniais metais vidutiniškai daugiau uždirbo ir panašiai kaip švietimas iš valstybės ir savivaldybių biudžeto finansuojamų veiklos sričių – viešojo valdymo ir sveikatos priežiūros – darbuotojai.

Paskutiniais metais šalies švietimo sektoriaus darbuotojų atlyginimų kilimas buvo mažesnis nei apskritai Lietuvos ūkyje. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, mėnesinis darbo užmokestis bruto, lyginant su ankstesniais metais, 2013 m. švietimo sektoriuje sudarė 103,8 proc. (apskritai šalies ūkyje – 105,1 proc.), 2014 m. – 101,3 proc. (104,8 proc.), o 2015 m. – 103,2 proc. (105,4 proc.) ankstesnių metų atlyginimo.

Didelės dalies švietimo srities darbuotojų atlyginimai tiesiogiai priklauso nuo ugdytinių ir mokinių skaičiaus ir su šiuo skaičiumi susijusio mokinio (ugdytinio) krepšelių skaičiaus. Mažėjant ugdytinių ir mokinių skaičiui ir ne taip greitai mažėjant pedagogų skaičiui, valstybei ir savivaldybėms kyla sunkumų užtikrinti pakankamai aukštą švietimo srities darbuotojų atlyginimų lygį.

Šią problemą pažymėjo ir 2016 m. išleisto leidinio „OECD Education at a Glance“ rengėjai – jų pastabose Lietuvai nurodyta, jog tarptautinio lyginamojo suaugusiųjų tyrimo PIAAC rezultatai parodė, kad Lietuvoje aukštąjį išsilavinimą įgijusių švietimo sistemos darbuotojų mėnesinis atlyginimas

14 pav. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis apskritai Lietuvoje ir kai kuriose ekonominės veiklos rūšyse (Eur)

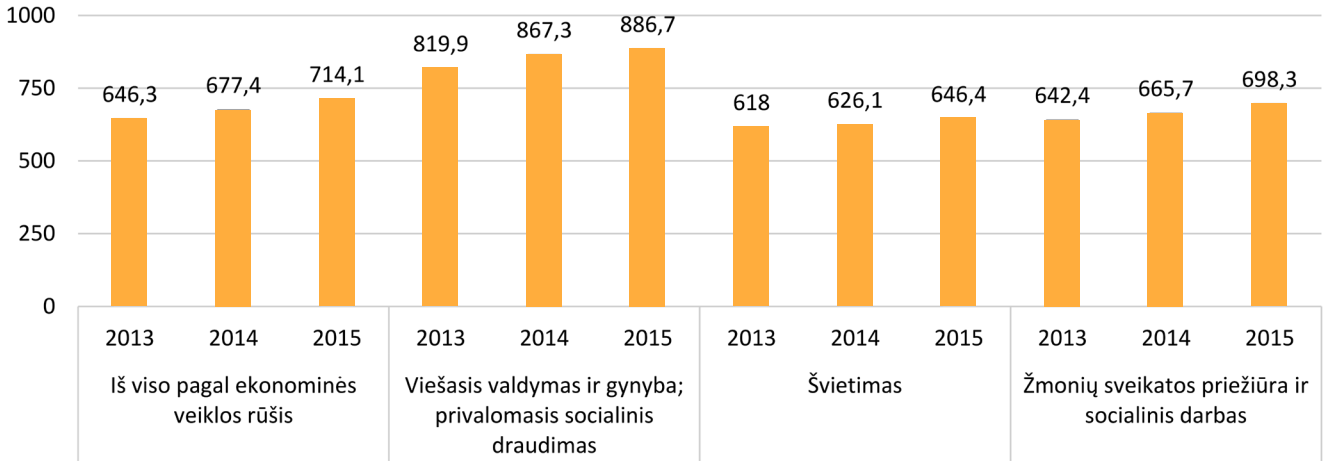

Šaltinis: LSD

yra mažesnis nei tokį pat išsilavinimą įgijusių kitose ūkio srityse dirbančių Lietuvos gyventojų.

Iš 15 pav. matyti, kad 2015 m. apskritai Lietuvos ūkyje visą darbo dieną dirbančių darbuotojų, per mėnesį uždirbančių iki 350 Eur (bruto), dalis siekė 14 proc., o švietimo sektoriuje dirbančių ir iki 350 Eur (bruto) uždirbančių dalis – 17 proc. Galima manyti, kad tarp švietimo srities darbuotojų tokius atlyginimus uždirba daugiausia švietimo įstaigose dirbantys nepedagoginiai darbuotojai. Nuo 351 iki 450 Eur apskritai Lietuvos ūkyje 2015 m. uždirbo 18 proc. visą darbo dieną dirbančių darbuotojų, o švietimo sektoriuje – 14 proc. Nuo 451 iki 800 Eur apskritai Lietuvos ūkyje 2015 m. per mėnesį uždirbo (bruto) 37 proc. dirbančiųjų, o švietimo sektoriuje – 40 proc. dirbančiųjų. Galima manyti, kad didelę dalį tokius atlyginimus uždirbančių darbuotojų švietimo sektoriuje sudarė bendrojo ugdymo mokyklų pedagogai ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų auklėtojai. Daugiau nei 800 Eur (bruto) per mėnesį 2015 m. apskritai Lietuvos ūkyje uždirbo 31 proc. dirbančiųjų, o švietimo sektoriuje – 29 proc. dirbančiųjų. Galima manyti, kad didelę dalį tokius atlyginimus gaunančių darbuotojų sudarė dideliu krūviu dirbantys aukščiausios kvalifikacijos pedagogai ir įvairaus lygio švietimo įstaigų vadovai.

Iš 15 pav. taip pat matyti, kad visą darbo dieną dirbančiųjų švietimo sektoriuje pasiskirstymas pagal uždirbamą atlyginimą iš esmės atitinka dirbančiųjų apskritai Lietuvos ūkyje pasiskirstymą. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, tarp ne visą dieną dirbančiųjų 2015 m. 90 proc. apskritai Lietuvos ūkyje ir 96 proc. švietimo sektoriuje dirbančių darbuotojų (tarp jų ir mokytojų bei ikimokyklinio ugdymo specialistų) užsidirbo tik minimalią mėnesinę algą arba dar mažesnį mėnesinį atlyginimą. Taigi darbas ne visą darbo dieną Lietuvos švietimo sektoriuje yra labiau susijęs su minimalių pajamų gavimu nei apskritai Lietuvos ūkyje.

15 pav. Visą darbo dieną dirbančių darbuotojų pasiskirstymas pagal vidutinio bruto darbo užmokesčio dydį Lietuvoje apskritai ir šalies švietimo sistemoje (proc.)

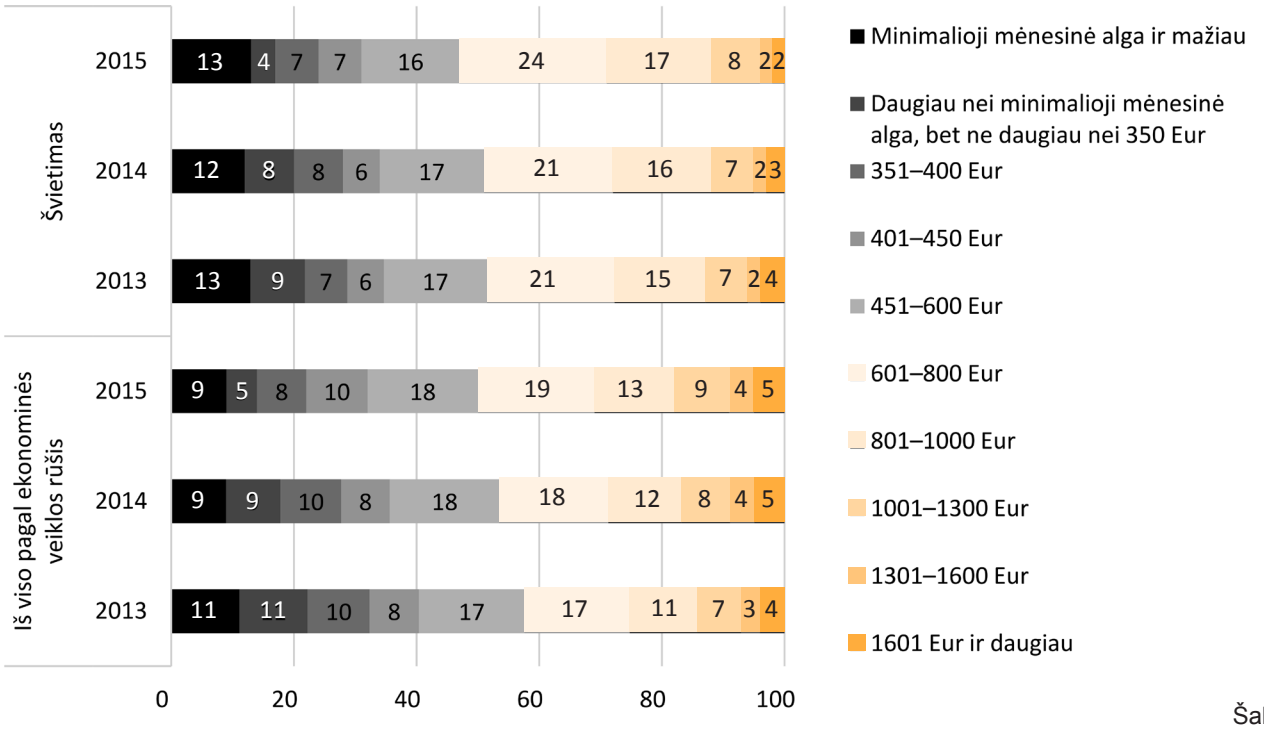

Šaltinis: LSD

KOKIUS ATLYGINIMUS GAUNA EUROPOS VALSTYBIŲ PEDAGOGAI?

Europos švietimo informacijos tinklas *Eurydice* renka informaciją apie Europos Sąjungos valstybėse dirbančių pedagogų ir mokyklų vadovų atlyginimus. Renkant šią informaciją, paprastai skiriamas minimalus atlyginimas (atlyginimas neatskaičius mokesčių, kurį gauna tinkamą kvalifikaciją įgijęs pedagogas savo profesinės karjeros pradžioje) ir maksimalus atlyginimas (didžiausias atlyginimas neatskaičius mokesčių, kurį gali gauti pedagogas ar mokyklos vadovas, išdirbęs tam tikrą metų skaičių arba sulaukęs tam tikro amžiaus).

1 lentelė. Minimalūs ir maksimalūs metiniai mokytojų atlyginimai bruto ES valstybėse 2015 m. (Eur)

		Belgija	Bulgarija	Čekija	Danija	Vokietija	Estija	Airija
ISCED1[3]	Min	30138	3681	9238	44580	44860	11264	28092
	Max	53645		12174	52776	59734	(-)	59359
ISCED2	Min	30138	3681	9238	44580	50448	11264	28092
	Max	53645		12174	52776	66510	(-)	59359
ISCED3	Min	37494	3681	9238	44630	50764	11264	28092
	Max	67867		12174	57999	73709	(-)	59359

		Graikija	Ispanija	Prancūzija	Kroatija	Italija	Kipras	Latvija
ISCED1	Min	13104	28431	24595	9051	23051	23885	4860
	Max	24938	40289	44254	13378	33884	58107	
ISCED2	Min	13104	31737	26803	9051	24849	23885	4860
	Max	24938	47410	46603	15270	37211	58107	
ISCED3	Min	13104	31737	27284	9051	23051	23885	4860
	Max	24938	47410	47149	15270	38901	58107	
		Lietuva	**Liuksemburgas**	**Vengrija**	**Malta**	**Nyderlandai**	**Austrija**	**Lenkija**
ISCED1	Min	**4580**	72000	6636	19320	34806	33157	5450
	Max	**6986**	127200	16259	25231	54604	58813	9095
ISCED2	Min	**4580**	81600	6636	19320	36891	33157	6139
	Max	**6986**	141840	16259	25231	75375	70853	10370
ISCED3	Min	**4580**	81600	7324	19320	36891	34116	6941
	Max	**6986**	141840	19408	25231	75375	70853	11870
		Portugalija	**Rumunija**	**Slovėnija**	**Slovakija**	**Suomija**	**Švedija**	**Jungtinė Karalystė**
ISCED1	Min	21960	3583	17117	7362	32234	30791	30340
	Max	42377	10124	27379	9966	41924	46186	52175
ISCED2	Min	21960	3810	17117	7362	34813	30791	30340
	Max	42377	10124	27379	9966	45277	46186	52175
ISCED3	Min	21960	3810	17117	7362	36916	35281	30340
	Max	42377	10124	27379	9966	48876	49778	52175

Šaltinis: *Eurydice*

2 lentelė. Minimalūs ir maksimalūs metiniai mokyklų vadovų atlyginimai bruto ES valstybėse 2015 m. (Eur)

		Belgija	Bulgarija	Čekija	Danija	Vokietija	Estija	Airija
ISCED1	Min	34349	4602	9238	55907	:	(-)	37402
	Max	68569	5583	13171	67262	:	(-)	89135
ISCED2	Min	38625	4602	9238	55907	:	(-)	37402
	Max	78382	6565	13171	67262	:	(-)	101828
ISCED3	Min	38625	4724	9238	71952	:	(-)	37402
	Max	82791	7547	13171	81868	:	(-)	101828
		Graikija	**Ispanija**	**Prancūzija**	**Kroatija**	**Italija**	**Kipras**	**Latvija**
ISCED1	Min	16474	30570	31261	14780	47167	48724	9135
	Max	28538	48831	49135	19641	47167	69220	:
ISCED2	Min	18274	33876	37363	14780	47167	57694	9135
	Max	28538	55179	64092	19641	47167	71359	:
ISCED3	Min	18874	33876	37363	14780	47167	57694	9135
	Max	29138	55179	68918	19641	47167	71359	:
		Lietuva	**Liuksemburgas**	**Vengrija**	**Malta**	**Nyderlandai**	**Austrija**	**Lenkija**
ISCED1	Min	**9798**	(-)	11281	23600	43185	37383	6935
	Max	**18488**	(-)	21567	27178	79308	68016	9095
ISCED2	Min	**9798**	129600	11281	23600	47678	37383	7865
	Max	**18488**	156000	21567	27178	106253	68016	10370
ISCED3	Min	**9798**	129600	12450	23600	47678	50842	8988
	Max	**18488**	156000	25267	27178	106253	83390	11870
		Portugalija	**Rumunija**	**Slovėnija**	**Slovakija**	**Suomija**	**Švedija**	**Jungtinė Karalystė**
ISCED1	Min	(-)	4118	26370	10794	45801	49265	60323
	Max	(-)	12655	39716	15324	59653	67098	117745
ISCED2	Min	(-)	4762	26370	10794	47312	49265	60323
	Max	(-)	13667	39716	15324	67509	67098	117745
ISCED3	Min	(-)	4762	26370	10794	54123	49265	60323
	Max	(-)	13667	41227	15774	65638	67098	117745

Šaltinis: *Eurydice*

[3] ISCED – tarptautinio standartizuoto švietimo klasifikatoriaus kodas, kur ISCED 1 atitinka pradinį ugdymą, ISCED 2 – pagrindinį ugdymą, ISCED 3 – vidurinį ugdymą.

Eurydice, pateikdama duomenis apie kai kurias ES valstybes (apie mokytojų atlyginimus Belgijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Austrijoje ir Didžiojoje Britanijoje, apie mokyklų vadovų atlyginimus Belgijoje, Danijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Kroatijoje, Latvijoje, Austrijoje ir Suomijoje), parodė mokytojų ir mokyklų vadovų gaunamo atlyginimo skirtumus įvairiuose šių valstybių regionuose ar įvairiuose mokyklų tipuose. Taupant vietą 1 ir 2 lentelėse nurodomi apibendrinti mažiausi ir didžiausi šiose šalyse mokytojų ir mokyklų vadovų gaunami atlyginimai. *Eurydice* apžvalgoje, skirtoje mokytojų atlyginimams, taip pat pažymėta, kad metinis mokytojų atlyginimas Lietuvoje parodytas už 18 kontaktinių valandų per savaitę, nors Pedagogų registro duomenys rodo, kad 2015–2016 m. m. net 85 proc. šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų turėjo daugiau nei 18 kontaktinių valandų per savaitę, taigi ir užsidirbo didesnį atlyginimą. *Eurydice* leidinyje taip pat nurodoma, kad Bulgarijoje ir Latvijoje nėra nustatyti maksimalūs mokytojų atlyginimų dydžiai, Vokietijoje mokyklos vadovo atlyginimas skiriasi įvairiose federalinėse žemėse, Portugalijoje vadovo atlyginimas priklauso nuo mokinių skaičiaus mokykloje, o Estijoje mokyklų vadovų atlyginimai nėra kaip nors reglamentuojami.

Informacijos, pateikiamos 1 lentelėje, analizė leidžia daryti šias išvadas:

1. Lietuvos mokytojų uždirbamas minimalus ir maksimalus atlyginimas, kurį galima gauti turint 18 kontaktinių valandų (pamokų) per savaitę, yra vienas mažiausių Europos Sąjungoje. Mažesni minimalūs atlyginimai mokytojams nustatyti tik Bulgarijoje ir Rumunijoje.

2. Lietuvoje, taip pat kaip ir kai kuriose kitose Europos valstybėse (Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Airijoje, Graikijoje, Kipre, Latvijoje, Maltoje, Portugalijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje, Didžiojoje Britanijoje), nesiskiria minimalūs ir maksimalūs pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo pedagogų atlyginimai.

KOKIE POKYČIAI NUMATOMI DIDINANT LIETUVOS PEDAGOGŲ ATLYGINIMĄ?

Pedagogų atlyginimo didinimo problema Lietuvoje nėra nauja. Pavyzdžiui, 2009 m. buvo numatyta šalies pedagoginiams darbuotojams 9,5 proc. padidinti tarnybinių atlyginimų koeficientus. Šalyje prasidėjus ekonominei krizei ir dėl to mažinant valstybės išlaidas, šio ketinimo buvo atsisakyta. Nuo 2009 iki 2014 m. darbo užmokestis Lietuvos pedagogams nebuvo didinamas. Nuo 2014 m. rugsėjo 1 d. klasėse, kuriose mokosi 23 ir daugiau mokinių, padidintas mokytojams papildomai už mokinių darbų taisymą tarifikuojamų valandų skaičius, o nuo 2015 m. kovo 2 d. už pradinių klasių mokinių darbų tikrinimą papildomų valandų tarifikuojama ne tik pradinių klasių mokytojams, bet ir dalykų mokytojams, mokantiems lietuvių (valstybinės) kalbos ir užsienio kalbos pagal pradinio ugdymo programą.

Nuo 2015 m. sausio 1 d. ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantiems pedagogams tarnybinių atlyginimų koeficientai padidinti 10 proc., o nuo 2016 m. sausio 1 d. – dar vidutiniškai 5 proc. Mokytojams nuo 2016 m. sausio 1 d. minimalūs tarifinių atlygių koeficientai padidinti vidutiniškai 3 proc., o kitiems pedagoginiams darbuotojams – 2,5 proc.

Nuo 2016 m. rugsėjo 1 d., papildomai skyrus 8 mln. Eur, pagerinta mažiausiai uždirbančių pedagogų padėtis. Iki 2016 m. rugsėjo 1 d. visų pedagogų atlyginimai buvo skaičiuojami pagal tris koeficientus: minimalų, vidutinį ir maksimalų. Nuo rugsėjo 1 d., skyrus papildomų lėšų, minimalių koeficientų neliko. Skaičiuojama, kad nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. algos iki 5 proc. augo 41 proc. mokytojų, 22 proc. auklėtojų ir 35 proc. pagalbos mokiniui specialistų.

Vis dėlto vertinant atlyginimo už pedagogų darbą tvarką matyti, kad būtina iš esmės keisti atlyginimo už mokytojų, dirbančių pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas (išskyrus mokytojus, dirbančius pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas), darbą sąlygas. Dėl to Švietimo ir mokslo ministerija pasiūlė, kad atlyginimo už pedagogų darbą tvarką reglamentuotų Lietuvos švietimo įstatymas, ir parengė Švietimo įstatymo pakeitimus, skirtus užtikrinti šalies pedagogams jų veiklos rezultatus atitinkantį atlyginimą.

Švietimo ir mokslo ministerijos parengtame projekte siūloma Švietimo įstatyme įtvirtinti nuostatą, kad valstybinių (išskyrus aukštąsias mokyklas) ir savivaldybių mokyklų pedagoginių darbuotojų darbo užmokestį sudaro:

- pareiginė alga (pastovioji ir kintamoji dalys);
- atlyginimas už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties ir viršvalandinį darbą, budėjimą ir darbą, esant nukrypimams nuo normalių darbo sąlygų;
- priemokos;
- premijos.

Pagal šį projektą pedagoginių darbuotojų pareiginės algos pastovioji dalis turėtų būti nustatoma pareiginės algos koeficientais. Šie koeficientai turėtų priklausyti nuo pedagogo pedagoginio darbo stažo, kvalifikacinės kategorijos ir veiklos sudėtingumo. Valstybinių (išskyrus aukštąsias mokyklas) ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai pareiginės algos baziniais dydžiais turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į mokykloje ugdomų mokinių skaičių, pedagoginio darbo stažą, vadybinę kvalifikacinę kategoriją ir veiklos sudėtingumą.

Švietimo ir mokslo ministerijos siūlymuose teigiama, kad valstybinių (išskyrus aukštąsias mokyklas) ir savivaldybių mokyklų pedagoginių darbuotojų pareiginės algos kintamosios dalies nustatymas turėtų priklausyti nuo praėjusių metų veiklos vertinimo pagal pedagoginiam darbuotojui nustatytas metines užduotis, siektinus rezultatus ir jų vertinimo rodiklius. Pareiginio atlyginimo kintamoji dalis būtų nustatoma kalendoriniams metams ir siektų iki 50 procentų pareiginės algos pastoviosios dalies.

Biudžetinių įstaigų pedagoginiams darbuotojams priemokos ir premijos turėtų būti mokamos Valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo nustatyta tvarka.

Dėl visų šių Švietimo ir mokslo ministerijos siūlymų turės apsispręsti naujai išrinktas Lietuvos Respublikos Seimas.

IŠ KOKIŲ ŠALTINIŲ IMTI IR KAIP BUVO SKAIČIUOTI ŠIOJE ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖJE PATEIKIAMI DUOMENYS?

Mokinio krepšelio duomenys buvo imti iš Švietimo ir mokslo ministerijos interneto svetainėje skelbiamos informacijos apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą 2010–2015 metais. Ankstesnių metų duomenys litais analizės autoriaus buvo perskaičiuoti eurais.

Duomenis apie ikimokyklinio ugdymo įstaigas, bendrojo ugdymo mokyklas ir jose dirbančius pedagogus pateikė Švietimo informacinių technologijų centro darbuotojai. Duomenys apie ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų skaičių imti iš Mokinių registro, duomenys apie ikimokyklinių įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų vadovų ir pedagogų skaičių – iš Pedagogų registro. Bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų skaičius analizei pateiktas kartu su tose mokyklose dirbančių priešmokyklinio ugdymo pedagogų skaičiumi. Skaičiuojant krūvį, kurį 2015 m. turėjo įvairūs pedagogai, taip pat ir dirbantys keliose ugdymo įstaigose, remtasi Pedagogų registro duomenimis.

Duomenys apie Lietuvos švietimo darbuotojų ir kitų ekonominės veiklos rūšių darbuotojų atlyginimus imti iš Lietuvos statistikos departamento oficialiosios statistikos portalo.

Informacija apie Europos valstybių pedagogų atlyginimus imta iš leidinio European Commission/EACEA/Eurydice, 2016. *Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe – 2015/16*. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Šaltiniai

1. European Commission/EACEA/Eurydice, 2016. *Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe – 2015/16*. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/2/22/Teacher_salaries.pdf .
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. rugpjūčio 20 d. nutarimas Nr. 812 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 785 „Dėl mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo. https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/MK%20Metodika%20nuo%202014-09-01%20(lyginamasis%20darbinis)(1).pdf .
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. liepos 8 d. nutarimas Nr. 511 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.35316D588106 .
4. Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašas. http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/2013-12-19-V-1254(1).pdf .

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinių specialistams ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Leidiniai skelbiami internete adresais: http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/tyrimai-ir-analizes/ svietimo-problemos-analizes/2012-metu; http://www.sac.smm.lt/index.php?id=36.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (el. p. ricardas.alisauskas@smm.lt).

Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes serijoje „Švietimo problemos analizė“, prašome kreiptis į Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vyriausiąją specialistę Jūratę Vosylytę-Abromaitienę (el. p. jurate.vosylyte-abromaitiene@smm.lt, tel. (8 5) 219 1121).

Analizę parengė soc. m. dr. Albinas Kalvaitis.

Duomenis teikė Švietimo ir mokslo ministerijos Ekonomikos departamento Švietimo ekonomikos skyriaus vyriausioji specialistė Sandra Leiputė-Rukavičė, Švietimo informacinių technologijų centro darbuotojai Eduardas Daujotis, Ingrida Šiaučiulienė, Galina Šestakova, Rasa Mockaitienė.

Konsultavo ir teikė pastabas Švietimo ir mokslo ministerijos darbuotojai: Ekonomikos departamento Švietimo ekonomikos skyriaus vedėja, atliekanti departamento direktoriaus funkcijas Kristina Markelienė, Ekonomikos departamento Švietimo ekonomikos skyriaus vyriausiosios specialistės Danutė Bužinskienė ir Sandra Leiputė-Rukavičė, Švietimo kokybės ir regioninės politikos departamento Mokyklų veiklos skyriaus vyriausioji specialistė Salomėja Gongapševienė, Strateginių programų skyriaus vyresnioji specialistė Veronika Šiurkienė.

KIEK UŽDIRBA LIETUVOS PEDAGOGAI?

Redaktorė *Mimoza Kligienė*
Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2016-12-05. Tir. 1 500 egz.
Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius
Spausdino UAB „Indigo Print“, Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas

ISSN 1822-4156